

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 DEP
0030 OSLO

Deres ref.
15/2056

Vår ref.
15/4798 - ÅST

Dato
15.10.2015

Høring – Forslag til endringer i barneloven for å fremme likestilt foreldreskap

Vi viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev av 25. juni 2015 med vedlegg.

Innledningsvis vil Justis- og beredskapsdepartementet knytte noen kommentarer til lovforslagene som helhet.

Generelle kommentarer

Forslagene følger opp regjeringsplattformens mål om å «likestille foreldrene som omsorgspersoner, med samme rettigheter, men sikre at barnets beste alltid veier tyngst i saker om barnefordeling og samvær». I regjerings-plattformen er det imidlertid klart uttrykt at dette ikke skal skje på bekostning av barnets rettigheter, men at det skal sikres at «barnets beste alltid veier tyngst i saker om barnefordeling og samvær.» Selv om dette er gjentatt flere ganger i høringsnotatet, er det etter vårt syn noe mangelfullt hensyntatt i forslagene. Dersom gjeldende rett ikke anses å ivareta likestillingen mellom mødre og fedre i tilstrekkelig grad, bør dette styrkes på andre måter enn ved lovendringer i barneloven. Under enhver omstendighet bør hensynet til å fremme likestilt foreldreskap ikke bidra til å svekke hensynet til barnets beste i saker om

foreldreansvar, bosted og samvær.

I høringsnotatets innledning vises det til at regjeringens familiepolitikk bygger på hensynene til valgfrihet og fleksibilitet, og at barneloven må legge til rette for gode avtaleløsninger som oppfyller de ulike familienes varierende behov etter samlivsbrudd. Justis- og beredskapsdepartementet støtter oppfatningen om behovet for fleksibilitet og valgfrihet. Familiene der foreldrene ikke lever sammen er en uensartet gruppe, og hensynet til barnets beste kan slå ulikt ut fra familie til familie.

I innledningen til høringsnotatet gis det uttrykk for at det er lagt vekt på at forslagene til lovendringer vil kunne virke konfliktdependende dersom begge foreldrene opplever at de i utgangspunktet stiller likt etter et samlivsbrudd. Justis- og beredskapsdepartementet ser hensynet til å unngå konflikt mellom foreldrene som et avgjørende hensyn som bør ligge til grunn for regelutviklingen innen barneretten. Dette gjelder særlig av hensyn til at det neppe vil være til barnets beste å oppleve konflikt mellom sine foreldre.

Som nevnt i høringsnotatet s. 6 er det i foreldretvister som bringes inn for domstolene en overrepresentasjon av saker med problematikk knyttet til vold, rus, seksuelle overgrep, psykiske lidelser og personlighetsforstyrrelser. Vi stiller spørsmål ved om dette faktum er tilstrekkelig hensyntatt ved utformingen av forslagene i høringsnotatet.

Til kapittel 5. Foreldreansvar der mor ikke er gift eller bor sammen med barnets far mv.

Til punkt 5.9 Ny regel om felles foreldreansvar for alle fra barnets fødsel

Justis- og beredskapsdepartementet er sentralmyndighet for Haagkonvensjonen av 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring. Det følger av Haagkonvensjonen artikkel 3 første ledd at en bortføring eller tilbakeholdelse av et barn er ulovlig når den er i strid med retten til foreldreansvar. Av barneloven § 40 første ledd andre punktum fremgår det at flytting til utlandet krever samtykke fra begge foreldre der foreldreansvaret er delt. Vilkåret om å ha del av foreldreansvaret er således avgjørende i disse sakene. En forelder som ikke har del i foreldreansvaret etter barneloven, gjennom avtale eller avgjørelse, har ikke anledning til å kreve barnet sitt tilbakelevert etter dagens regelverk.

Forslaget om felles foreldreansvar som utgangspunkt for alle foreldre, vil trolig gi flere foreldre muligheten til å kunne kreve tilbakeført barn etter Haagkonvensjonen av 1980, og dermed gi mulighet til å delta i sine barns liv. Dette gjelder imidlertid svært få saker (maks 25 saker årlig).

Til punkt 5.11.4 Frist

Når det gjelder fars anledning til å erklære at han ikke vil ta del i foreldreansvaret, kan ikke Justis- og beredskapsdepartementet se at det er behov for å sette noen tidsfrist. Fars eventuelle senere ønske om ikke å ha foreldreansvar vil antakelig i de fleste tilfellene ivaretas av partenes avtalefrihet, men det kan tenkes tilfeller der mor ikke samtykker til at far frasier seg foreldreansvaret etter at fristen har gått ut. I en slik situasjon vil det etter gjeldende rett ikke være aktuelt for retten å pålegge felles foreldreansvar når far motsetter seg dette, jf. Ot.prp.nr. 56 (1996-1997) s. 43. For å unngå eventuelle tvister i slike situasjoner, antar vi at det er mest hensiktsmessig at saken løses ved at far kan gi melding om at han ikke ønsker del i foreldreansvaret på et hvilket som helst tidspunkt.

Vi føyer til at en regel som foreslått i utkastet til barneloven § 35 annet ledd tredje punktum, om den innføres, i tilfelle må gjøres kjønnsnøytral. Mor må gis samme rett som far til å si fra seg foreldreansvaret dersom det er far som er bostedsforelder.

Til kapittel 6. Forslag til noen mindre presiseringer om foreldreansvar

Til punkt 6.1 Tydeliggjøring av at felles foreldreansvar skal utøves i fellesskap

Justis- og beredskapsdepartementet støtter forslagene til presisering i barneloven § 30 første ledd. Dette er en viktig tydeliggjøring. Uansett bakgrunn for det felles foreldreansvaret, er det vesentlig at foreldre sammen makter å treffe beslutninger om hva som er best for barna i de ulike spørsmålene som reises i barnets liv, og som faller inn under foreldreansvaret. Vi vil likevel understreke betydningen av at foreldrene har rett og plikt til å treffe avgjørelser som de finner er i barnets interesse, jf. gjeldende lov § 30 første ledd tredje punktum. Dette innebærer ingen fortrinnsrett eller vetorett for den forelderen som ønsker at det ikke skal treffes noen beslutning, og derved forrang for «nei»-forelderen, men en plikt til å medvirke til gode beslutninger for barnet.

Til punkt 6.2 Rett til opplysninger om barnet

Justis- og beredskapsdepartementet støtter forslagene til endringer. Retten til opplysninger er særlig viktig for utøvelsen av et felles foreldreansvar og et likestilt foreldreskap for øvrig.

Til kapittel 9. Tiltak mot samvæershindring

Høringsnotatet punkt 9 spenner over ulike temaer knyttet til samværsnektelse. Justis- og beredskapsdepartementet vil kommentere noen av disse.

Til punkt 9.7.2 Tydeliggjøring av unntaket for umulighet

Ordlyden i den foreslåtte § 65 tredje ledd tredje punktum legger opp til at barnet må ha nådd en viss alder eller modenhet før dets mening skal bli «teken omsyn til». Dette er etter vår mening en uheldig formulering, som ikke gjenfinnes i verken barneloven § 31 eller FNs barnekonvensjon artikkel 12. Etter vårt syn er det ikke dekning i disse bestemmelsene for å lage en regel som går ut på at barnets mening enten skal forkastes eller gis gjennomslag fullt ut, alt etter om barnet har nådd en bestemt alder og modenhet. Etter de nevnte bestemmelser skal alle barn som er i stand til å danne egne synspunkter få komme med disse, og deretter skal synspunktene tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Vi anbefaler derfor eventuelt heller en endring av ordlyden som tydeliggjør at alle barn som er i stand til å danne synspunkter skal få komme med disse, men at vekten barnets syn skal tillegges ved vurderingen, skal være avhengig av barnets alder og modenhet.

For øvrig støtter Justis- og beredskapsdepartementet forslaget om at det ikke fastsettes noen aldersgrense for når barn skal bli hørt og deres mening skal bli vektlagt i saker om tvangsgjennomføring av samvær. Dette er i tråd med Barnekonvensjonen artikkel 12. Vi bemerker for øvrig at i saker om tvangsfullbyrdelse etter barneloven § 65, er det en konkret vurdering av om tvangsfullbyrdelse vil være til «barnets beste» som uansett må bli avgjørende. En slik vurdering er sammensatt og vanskelig. Lovteksten vil derfor ikke, selv med den foreslåtte endring, kunne gi partene noen god veiledning med hensyn til om vilkåret for tvangsfullbyrdelse er oppfylt i deres sak.

Til punkt 9.7.3 Praktiske endringer av en dom eller annen avgjørelse om samværsrett

Etter Justis- og beredskapsdepartementets syn bør hensiktsmessigheten av den foreslåtte bestemmelsen i barneloven § 65 fjerde ledd vurderes nærmere. Normalt vil en sak om tvangsfullbyrdelse være mindre opplyst for domstolene enn en sak om fastsettelse av samvær. For eksempel vil en anke over en kjennelse om at samvær skal tvangsfullbyrdes, normalt avgjøres ved skriftlig behandling i lagmannsretten, jf. tvisteloven § 29-15 første ledd. En bør derfor være varsom med å åpne adgang i en sak om tvangsfullbyrdelse for å endre en rettskraftig dom om samværsretten, som er avsagt etter en fullstendig behandling ved allmennprosess. I saker hvor det kreves tvangsfullbyrdelse av samværsretten, vil konfliktnivået normalt være høyt. Adgang til å gjøre endringer i samværsretten i tvangsfullbyrdelsessaken, kan øke antall tvistepunkter mellom partene ytterligere.

For øvrig kan det synes noe uklart hva som skal ligge i uttrykket «dei praktiske tilhøva» for gjennomføringen av samværsretten. Eksempelet som er nevnt i høringsnotatet fra en sak i Eidsivating lagmannsrett (LE-2005-185746), hvor det kunne være aktuelt å få til dagsamvær i stedet for overnattingssamvær som fastsatt, vil neppe kunne anses omfattet av begrepet «dei praktiske tilhøva» for gjennomføringen av samvær.

Bestemmelser om tilsyn er ikke omfattet. En gjenstår vel da i realiteten med bestemmelser om hvem som skal hente og bringe barnet og hvor overlevering kan skje.

Til punkt 9.9 Tilbakehold eller trekk i barnebidrag – vurdering av ny sanksjonsordning

En eventuell ny sanksjonsordning vil måtte vurderes opp mot menneskerettighetene. For en nærmere redegjørelse for hvilke menneskerettslige problemstillinger som må vurderes, viser vi til Lovavdelingens tolkningsuttalelse JDLOV-2010-3126 om tilbakeholdelse av offentlige ytelser ved barnebortføring og forholdet til FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt FNs konvensjon om barnets rettigheter.

Øvrige kommentarer

Dersom det fremmes en proposisjon om endringer av barneloven, bes Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vurdere å benytte anledningen til å rette opp henvisningen til vergemålsloven i barneloven § 30 fjerde ledd, slik at den henviser til vergemålsloven av 2010, som er i kraft fra 1. juli 2013.

Justis- og beredskapsdepartementet viser for øvrig til Politidirektoratets høringsuttalelse 28. september 2015 til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og der direktoratet også har vedlagt en høringsuttalelse fra Kripos av 21. september 2015. For ordens skyld vedlegges begge.

Med vennlig hilsen

Harald Aass
fagdirektør

Åshild Tveit Arnstorp
rådgiver